

Saáry Éva-Pethő László

IN MEMORIAM CZETTLER ANTAL
1925 – 2012

Czettler Antal, akit baráti körökben csak “Ciha”-ként emlegettek, 1968-ban érkezett politikai menekültként Svájcba, s azonnal bekapcsolódott, Ágota nevű, szép, szőke feleségével együtt, a magyar és a helvét közéletbe. Hamar tekintélyes és népszerű ember lett. Minden kommunista ellenes megmozdulásban részt vett, minden közös tevékenységet, tiltakozást koordinált.

Czettler Antal (A fotót Vass Dániel készítette)

1989-ig a Svájci Parasztszövetség könyvtárosa és jogi tanácsadója. (Magyar vonalon is létezett egy agrár egyesület, de a nevére nem emlékszem. Gyakran összejöttek, Lázár István, volt kolumbiai egyetemi tanárral és másokkal.) 1986-tól az Európai Szabad Magyar Kongresszus elnöke, 1972-től a SMESZ (Svájci Magyar Egyesületek Szövetsége) elnöke, majd 1992-től, egy évig a SMIKK (Svájci Magyar Irodalmi és Képzőművészeti Kör) elnöke is volt, bár ez utóbbi minőségében nem sokat tett. Jogi, államtudományi tanulmányai, s az a tény, hogy akadémikus apja Rákosiék börtönében halt meg, eleve predesztinálta a politikai, közéleti szerepre, s nagy műveltsége, kitűnő íráskészsége történelmi tanulmányok létrehozására. Nyugati magyar, de német lapoknak, évkönyveknek (mint például a Münchenben megjelenő Ungarn Jahrbuch) dolgozott, sőt a rendszerváltás után, otthon is jelentek meg írásai, sőt könyvei is (a

legismertebb Teleki Pál külpolitikájával foglalkozott). Fő témája a Második Világháború volt, s azzal kapcsolatban hazánk szerepe, lehetőségei, mulasztásai.

Sokszor találkoztam vele. Kellemes, udvarias ember volt. Nagy tájékozottságával, anekdotázó kedvével és jó humorával egész társaságokat tudott szórakoztatni. Több alkalommal volt előadó az általam tizenöt éven át vezetett SMIKK lugánói tanulmányi napjain. Nem érdektelen, ha felsorolom a címeket, melyek magukért beszélnek.

Czettler Antal és felesége emléktáblája a tápiósági családi sírboltban

1984. "Trianon revíziójáért, a magyar függetlenségért";

1985. "Szegegy Gyula és a magyar értelmiség";

1989. "Alkotmányos és totalitárius forradalom";

1990. "Közép-Európa földarabolása – a magyarság szétszakadásának okai".

1984-es konferenciánkon ismerkedett meg a világhíres történész Lukács Jánossal (John Lukacs), akivel haláláig szoros kapcsolatban volt. A Lugánóban máig létező Ticinói Magyar Egyesület is gyakran hívta meg előadónak. Legutoljára 1995-ben, a választások után otthon létrejött és várható politikai helyzetről beszélt. Ez alkalomból Vadnay Zsuzsa mutatta be.

Czettler Antal halálával egy nagy tudású, széles látókörű politikus-történész távozott el az élők sorából. Józan, higgadt elmével mérlegelt mindent, nem esett érzelmi

túlzásokba. Nekünk, nyugati magyar értelmiségieknek és tollforgatóknak bizonyos elégtétel, hogy azon nagyon kevés kivételhez tartozott, akit Magyarországon is értékelték, aki hazájában is publikálási lehetőséget kapott. Svájcban élő szerzőtársunk nekrológiát egy szokatlan szerkesztői kiegészítéssel, a jázszági vonatkozásokkal kell megtoldanom. A Czettlerrek – így Antal is – megannyi szállal kötődnek hozzánk. Az 1874-ben elhunyt Czettler Lajos a jászberényi Római Katolikus Gimnasiumban tanított. Lényegesen több szállal köti ide Antal édesapját, Czettler Jenőt, aki nagy ívű tudósi és politikusi pályát futott be. (Lásd Kiss Erika tanulmányát.) 1953 elhunyt apát a 301-es parcellában földelték el.

Sajátos módon az utóbbi tényhez köthető Czettler Antal “hazatérése”, aki előtt a rendszerváltás megoldandó feladatokat és új cselekvési lehetőségeket nyitott. Az előbbieket közül elsőként édesapjának méltó módon való eltemetését kell megemlítenünk. Az exhumált tetemek a 301-es parcella után Tápióság község római katolikus templomában, illetve az ott kialakított családi sírboltban kapták meg végső nyughelyüket. Lényegében ezzel párhuzamosan került sor Czettler Jenő tudósi rehabilitációjára. 1995-ben Czettler Antal hatékony támogatásával az Akadémiai, a Püski, a Századvég kiadók, valamint a Jázságért Alapítvány gondozásában jelent meg a *Mezőgazdaság és szociális kérdés* címet viselő tekintélyes kötet.

Szerkesztőségünk is akkoriban került kapcsolatba Czettler Antallal, aki a hagyatéki ügyek rendezése után saját szellemi hazatérését egyengette. Czettler elsősorban közíró-történészként kívánt bekapcsolódni a hazai szellemi életbe. Némi büszkeséggel rögzíthetjük, hogy tanulmányai a Jázsági Évkönyvben ugyanúgy megjelentek, mint később a *Valóságban*, a *Heti Válaszban* vagy a *Magyar Nemzetben*.

A rendszerváltást követően, a hatvas éveinek közepén járó Czettler előtt a politikai szerepvállalás lehetősége is felvillant. Ennek egyik példája az első Jász Világtalálkozón Csoóri Sándor és Göncz Árpád társaságában elhangzott, 1995-ös számunkban olvasható, szép beszéde. A világ egyik legjobb újságját, a *Neu Zürcher Zeitung*-ot mindennapi kenyérének tekintő, szellemi frissességét haláláig megtartó értelmiségi számára a továbbiakban sokkal inkább háttér- és szakértői szerepek nyíltak. Könyveit sokan olvasták, szakvéleményét igen sokan kikérték. Nem minden tanulság nélküli azonban, hogy a szó legnemesebb értelmében konzervatívnak tekinthető politikai gondolkodó tevékenységét a Horn kormány idején tartották elismerésre és kitüntetésre méltónak.

Az 2012 januárjában elhunyt Czettler Antalt Tápióságon, a családi sírboltban helyezték örök nyugalomra.